

PAPINSTVO ZNAK OSPORAVAN

Dvadeset sedmi po redu Međunarodni znanstveni teološki simpozij na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu održan u akademskoj godini 2021./2022., koji se tradicionalno održavao u listopadu, na početku akademske godine, ove je godine iznimno održan u ožujku zbog nepovoljnih pandemijskih uvjeta koji su vladali u zimskom semestru, što je utjecalo na mogućnost predavača da putuju i osobno nazoče skupu. Ovogodišnji simpozij bio je naslovljen „Papinstvo: suvremeno razumijevanje osporavanoga znaka”.

Već je sam naslov sugerirao da je u govoru o papinstvu riječ o osporavanome znaku, što ima svoje korijene dublje u povijesti. Riječ je o znaku koji je tijekom vremena bio osporavan, a to se osporavanje potvrdilo i u današnjem svijetu. Iz naslova se ne razaznaje radi li se o osporavanjima s mogućim povodom ili bez povoda, ali organizatori skupa i oni koji su izabrali temu polaze od pretpostavke da se takvom osporavanom znaku može i treba dati i suvremeno tumačenje. Prema tome, poslanje teologije bilo bi istražiti i ponuditi suvremeno razumijevanje tog osporavanog znaka. Ali ono što je sasvim razvidno kad je riječ o naslovu, to je da organizatori polaze od pretpostavke kako je papinstvo znak još od prošlih vremena, premda se ne kaže otkad. Naslov ne govori ništa o tome je li riječ o crkvenom ili nekom drugom znaku, ali pretpostaviti je da se računa s time da je papinstvo crkveni znak ili znak u Katoličkoj Crkvi u kojoj ga svi ne promatraju na istovjetan način. Dok je jednima papinstvo znak i dar, kako na razini crkvenoga jedinstva i zajedništva, tako i na teološkoj razini naučavanja istina, mnogima je tijekom stoljeća upravo takvo isticanje papinstva kao znaka bilo sporno. Iz naslova se potom izvodi da se želi tom osporavanome znaku dati neka suvremena tumačenja i razumjeti ga u suvremenom kontekstu. Dio problematike koja je vezana za papinstvo kao znak, dao je naslutiti u svome pozdravnom govoru dekan Fakulteta prof. dr. sc. Mladen Parlov, koji je istaknuo da upravo u suvremenom svijetu, gledano iz društvene perspektive, papinstvo i papinska vlast mogu biti problematični, možda čak sablažnjivi. Naime, u suvremenome društvu postoji trodioba vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu, što se smatra velikim napretkom u odnosu na prethodna društva, no u Crkvi nema takve trostruke podjele vlasti, nego je ona sva koncentrirana u osobi rimskoga biskupa. Zato je dekan i podsjetio da papa ima u Crkvi „potpunu, vrhovnu i opću vlast” nad cijelom Crkvom, kako stoji u nauku Katoličke Crkve. U prilog tome citirao je Katekizam Katoličke Crkve, gdje stoji: „Papa, rimski biskup i nasljednik svetoga Petra, ‘trajno je i vidljivo počelo i temelj jedinstva kako biskupa tako i mnoštva vjernika’. Rimski prvosvećenik po svojoj službi kao namjesnik Kristov i pastir cijele Crkve ima nad Crkvom potpunu, vrhovnu i opću vlast, koju može uvijek slobodno vršiti” (KKC 882).

No ove istine koje mogu zvučati gotovo sablažnjivo za suvremenoga čovjeka koji je navikao na demokratski ustroj društva, svakodnevna su stvarnost i čvrste činjenice na kojima počiva Kristova Crkva, jer u Crkvi nije riječ o političkoj, gospodarskoj ili vojnoj vlasti, već o vlasti služenja Evanđelju i povjerenim joj vjernicima. Crkva kao zajednica je ne samo ljudska već i božanska, te su joj povjerene božanske ovlasti upravljanja, poučavanja i posvećivanja vjernika. Osim toga, njoj nije povjerena suha ljudska vlast koja se tiče zemaljskih stvari, već vlast koja se tiče neprolaznih vrednota i spasenja. Upravo zato što je Crkva zajednica božanskog zajedništva, ona ima i prikladnu vlast na način kako je odredio sam Gospodin Isus Krist, te ono što u društvu može djelovati kao anakronizam, u Crkvi postoji kao milosni dar koji je dan Petru da učvršćuje braću u vjeri (usp. Lk 22, 31-32). Upravo zato je vlast u Crkvi vezana primarno uz osobu Isusa Krista, te svaka uporaba vlasti mora imati svoje razloge i svoje uporište u njegovu životu i primjeru. A kao što se on služio snagom i vlašću kako bi služio čovjeku, utro je put i onima koje je nakon sebe ovlastio da vrše isto poslanje.

Na skupu je bilo trinaest izlagača s dvanaest izlaganja, koji su obradili predloženu temu iz različitih perspektiva, kao što je tema predviđala i multidisciplinarni pristup. Nažalost, samo je jedan broj autora doradio svoja izlaganja za njihovo objavljivanje u ovome posebnom broju CuS-a, to jest prvom broju suplementa. Sudionici koji su dostavili svoja predavanja, njih šest, imali su raznovrsne teme, premda se većina usredotočila na propitivanje pontifikata pape Franje.

Tako prof. dr. sc. Tonči Matulić s KBF-a u Zagrebu predstavlja neke od moralnih naglasaka u naučavanju pape Franje, a na poseban način nauk sadržan u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* iz 2013. Ukratko je predstavio i glavno nadahnuće moralnog naučavanja pape Franje, a to je božansko milosrđe, koje je istodobno uzvišeno Božje svojstvo i sama srž Kristove evanđeoske poruke. Nije izostalo propitivanje i nekih aspekata obnove crkvenoga moralnog govora u porukama pape Franje te poziva na dosljednost kršćanskoga svjedočenja, kao ni prikaz i analiza ključnih pojmova Franjine vizije Crkve kao Kristove zajednice koja u povijesti predstavlja sveti Božji narod na putu, koji poznaje radosti i nade, ali i žalosti i tjeskobe. Kao moralni teolog nije mimoišao osvrt na postsinodalnu pobudnicu *Amoris laetitia* koja je izazvala burne reakcije i žučljive rasprave u nekim krugovima.

Mr. sc. Hrvoje Vargić u svojem se radu dotiče nekih dijelova upravo pobudnice pape Franje *Amoris laetitia*, a napose nekih točaka iz osmoga poglavlja koje se odnose na pripuštanje pričesti rastavljenih i civilno ponovno vjenčanih parova. Teza koju članak nudi jest da je ono što spomenute točke čini spornima, nerijetko pogrješan okvir za tumačenje te pristup razumijevanju pobudnice *Amoris laetitia*. Smatrajući da je filozofija Karola Wojtyły prikladna za stvaranje

interpretacijskoga okvira za tumačenje pobudnice, autor prikazuje glavne uvide u Wojtylinu filozofiju kako bi oni poslužili za tumačenje onih mjesta pobudnice koja su u dijelu katoličke javnosti izazvala polemike. Poseban naglasak bit će na razjašnjavanju mjesta koja govore o pripuštanju pričesti rastavljenih i civilno ponovno vjenčanih. Članak pokazuje da *Amoris laetitia* ne donosi promjenu u službenom nauku Crkve, ali donosi promjenu u pastoralnom pristupu.

Izv. prof. dr. sc. Ivica Šola propituje medijske izjave i geste pape Franje u kontekstu „vijesti bez memorije”, nastojeći vidjeti je li to što papa Franjo govori, primjerice o pitanju homoseksualaca, brizi za sirotinju, pastoralu rastavljenih i ponovno vjenčanih, odnosu prema medijima te drugim temama, nešto „revolucionarno” i „novo”, što njegovi prethodnici nisu na svoj način činili i govorili.

Prof. Pablo Argárate u svome radu predstavlja aktualnog rimskog biskupa uzimajući u obzir njegovo argentinsko porijeklo te opisuje različita razdoblja njegova života, ukazujući pritom na uloge koje je imao kao poglavar isusovaca, pomoćni biskup, potom i nadbiskup Buenos Airesa, koji je na kraju izabran za papu. Naglasio je posebno da njegovo obavljanje dužnosti rimskog biskupa nikoga ne ostavlja ravnodušnim i dovodi do ekstrema, od *franjomanije* do nezamislivog i žestokog otpora unutar Crkve, pa čak i unutar Rimske kurije.

Izv. prof. dr. sc. (†) Marijo Volarević i doc. dr. sc. Emanuel Petrov istraživali su pitanje pripuštanja žena svećeničkom ređenju, kao i njihovu afirmaciju u Crkvi, napose u nauku trojice posljednjih papa: Ivana Pavla II., Benedikta XVI. i Franje. U svojem su istraživanju pokazali da se sva trojica zalažu za jednako dostojanstvo i prava svakog čovjeka, muškarca i žene koja su utemeljena na čovjekovoj naravnoj sakramentalnosti. Polazeći od tog temelja, autori su iznijeli viđenja i promišljanja, sličnosti i vlastitosti trojice papa s obzirom na ređenje žena i njihovo ljudsko dostojanstvo.

Doc. dr. sc. Ivan Macut istaknuo je da je papinstvo jedna od glavnih prepreka na ekumenskom putu kojim zajedno hode Katolička Crkva i njezini ekumenski partneri. Budući da je to pitanje od iznimne važnosti, Katolička Crkva, otkako se intenzivno priključila suvremenom ekumenskom pokretu nakon Drugoga vatikanskog sabora, sa svojim ekumenskim partnerima u bilateralnim i multilateralnim dokumentima i o njemu progovara. U svom radu istražio je sve ekumenske dokumente u kojima se govori o tom pitanju, i to od vremena neposredno nakon Drugoga vatikanskog sabora pa sve do najnovijeg vremena, te je u ekumenskom duhu osvijetlio problematiziranje ovog pitanja, kao i neka rješenja koja su ponuđena, a sve s ciljem međusobnog približavanja i ujedinjavanja razjedinjenih kršćana.

Kako bi se kompletirala slika obrađene problematike, vrijedno je spomenuti i autore koji su sudjelovali, ali nisu dostavili svoje radove

za objavu. Prvi od njih je dr. sc. Benito Giorgetta, bioetičar i novinar iz Chiettija, osobni prijatelj pape Franje, koji je iznio svjedočanstvo o papi Franji, naglašavajući da su temeljni ciljevi Franjine ekleziologije sadržani u glagolima „izići” i „ići”, jer mu je želja pokrenuti Crkvu iz samodostatnosti i zatvorenosti prema osobama koje su na rubnim područjima života Crkve. Pomoćni zagrebački biskup prof. dr. sc. Ivan Šaško progovorio je o naravi papinske službe iz obreda uvođenja u papinsku službu, dajući eklezijalni okvir za razumijevanje vlasti kao služenja. Prof. dr. sc. Ante Crnčević tumačio je papinsku službu polazeći od naglaska iz euharistijske euhologije, pri čemu je razložio pojmove autoriteta i moći te sluge i pastira, rasvjetljujući kroz to papinsku službu vlasti, upravljanja, naučavanja i posvećivanja. Nije propustio iznijeti ni posebno poimanje autoriteta kao nečega što drugima služi i otvara im mogućnost i priliku za razvoj i napredovanje.

Dr. sc. s. Dijana Mihalj u svojem je izlaganju produbila upravo vidove autoriteta te je dala strukturiranu, kontekstualnu suvremenu analizu papinske zakonodavne vlasti iz perspektive „potreba Crkve”, spojivši je s označnicama djelovanja pape Franje. Istaknula je kako nova apostolska konstitucija *Praedicate Evangelium – Naviještajte Evandjelje* donosi promjene u djelovanju i funkcioniranju rimskih dikasterija, kojima na čelu mogu biti i laici. Dr. sc. Silvana Burilović Crnov donijela je prikaz recepcije i tumačenja naučavanja pape Franje u različitim katoličkim i liberalnim svjetovnim medijima, s naglaskom na različita vrjednovanja istih sadržaja. Pritom je analizirala glavne značajke Papine komunikacije i izazove koje sadrži. Doc. dr. sc. Edvard Punda protumačio je narav dviju papinskih dogma o primatu i nezabludivosti u odnosu na odredbe Drugoga vatikanskog sabora, koji je vrhovnu vlast, osim papi, priznao i kolegiju biskupâ kada u zajednici s papom vrše svoju redovitu učiteljsku vlast, te koji je cjelini vjernika priznao karizmu nezabludivosti u pitanjima vjere. Objе je odredbe tematizirao kao proširenje papinskih dogma. Doc. dr. sc. Mihael Prović progovorio je o izazovima katoličkoga odgoja u kontekstu postojecih kriza i izazova u Crkvi koji uključuje probleme reforme Kurije, migranata, ekologije, rastavljenih, nove antropologije, zlostavljanja i pedofilije, homoseksualizma itd., te o mogućnostima primjene nauka pape Franje u njihovu rješavanju.

Zaključno se nakon svega može reći kako nije sigurno hoće li nakon ovog skupa papinstvo biti znak manje osporavan, ali je sigurno da neće biti manje znak. Jer papinstvu je poslanje i zadaća biti znakom, to jest Petrova služba je kamen kao što je i Krist bio kamen. Na isti način na koji je Krist kao kamen jednima bio kamen zaglavni, a drugima kamen spoticanja, tako je i petrovska služba jednima znak vjerodostojnosti, a drugima znak osporavan. Vjerojatno će tako ostati do konca povijesti.

Ivan Bodrožić